

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1925 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om utgivande av ett större historiskt och statsrättsligt arbete om den svenska riksdagen.

I en inom andra kammaren av herr *Rydén* väckt, till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad motion nr 101 hemställes, »att riksdagen måtte besluta, att ett större historiskt och statsrättsligt arbete om den svenska riksdagen skall utgivas såsom ett led i firandet av halvtusenårsminnet av den svenska riksdagens tillvaro, ävensom uppdraga åt herrar riksgäldsfullmäktige att gå i författning om detta besluts verkställande».

Till stöd för berörda hemställan anföres i motionen följande.

»År 1935 inträffar halvtusenårsminnet av den första med säkerhet kända riksdag i vår historia. Det var som bekant under Engelbrekts befriande resning, som representanter för adeln, prästerna, borgerskapet och bönderna år 1435 sammanträdde till ett riksmöte i Arboga. Första gången var, såvitt hittills kända historiska källor angiva, bondeståndet företrätt vid ett svenskt riksmöte. Under mer än fyra århundraden kom därefter den svenska riksdagen att grundas på den indelning i riksstånd, vars konturer skönjas i sammansättningen av riksmötet i Arboga.

Vid sidan av det engelska parlamentet är den svenska riksdagen den äldsta alltjämt bestående folkrepresentationen i världen. I allt väsentligt har den utvecklats på svensk grund och bjuder genom en mängd säregna drag såväl historikern och den statsrättslärde som politikern och statsmannen ett synnerligt intresse. Då därjämte den svenska riksdagens tillkomst är förknippad med ett av vår historias dyrbaraste minnen — den händelse som med all rätt betecknats som det svenska nationalmedvetandets födelsestund — torde det vara självklart, att halvtusenårsminnet av riksmötet i Arboga i sinom tid blir på ett värdigt sätt högtidlighållet.

Det angelägnaste, som framstår i samband med ett firande av detta halvtusenårsminne, synes mig vara skapandet av ett verkligt standardverk över den svenska riksdagen. Ett sådant finnes icke. Vissa områden av riksdagens historia kunna nog sägas vara nödortfigt genomforskade, men mycket återstår ännu i detta avseende. En mängd statsrättsliga arbeten och avhandlingar över olika sidor av det svenska riksdagsskicket har under tidernas lopp sett dagen, men viktiga sidor av detsamma sakna alltjämt en erforderlig vetenskaplig behandling. Alla dessa arbeten äro därjämte utströdda på de mest skilda publikationer: historiska arbeten, handböcker, gradualavhandlingar, monografier över särskilda riksdagar, utgivna riksdagsakter, biografier, memoarer o. s. v. Ett samlat, vetenskapligt och historiskt fullödigt arbete över den svenska riksdagen finnes icke. Skapandet av ett standardarbete, innefattande såväl riksdagens historia som de viktigaste statsrättsliga problemen angående densamma, framstår såsom en synnerlig

angelägenhet av både historisk och praktisk art. På ett värdigare sätt synes mig icke heller den svenska riksdagen kunna hugfästa halvtusenårsminnet av sin tillvaro än genom åstadkommandet av ett sådant arbete.

Det är min förhoppning, att under riksdagens lopp kunna efter samråd med personer, som på detta område representera särskilda insikter, framlägga en utförligare skisserad plan för detta arbetes läggning. Då det emellertid ligger i öppen dag, att ett sådant arbete kräver ett skyndsamt igångsättande, därest det skall kunna bli färdigt till år 1935, har jag ansett mig böra, innan motionstiden utgått, frambära förslag i ärendet.»

Vidare har motionären till utskottet överlämnat följande *promemoria*:

»För det historiska och statsrättsliga arbetet om den svenska riksdagen har jag tänkt mig följande allmänna plan:

I. *En allmän sammanhängande framställning om svenska riksdagens uppkomst och utveckling fram till våra dagar.*

Detta arbete måste läggas förhållandevis brett och förutsätter på åtskilliga områden källforskningar. Så t. ex. i fråga om yngre medeltiden, där sannolikt viktiga områden måste genomforskas i danska och vissa andra utländska arkiv. Så ock beträffande frihetstiden, vilket skede spelar en så oerhörd roll för riksdagsskickets utveckling, men som hittills genomforscats övervägande med hänsyn till den politiska historien i allmänhet.

Arbetet bör jämväl omfatta den riksdagshistoriska utvecklingen under tiden efter 1866. Hela kampen om den allmänna rösträtten, rösträtsreformen 1907—09 och författningsrevisionen 1918—21 höra denna historiska framställning till, även om viktigt källmaterial saknas för fällande av historiska slutomdomen angående personers och partiers betydelse för utvecklingen.

Man torde böra beräkna, att detta allmänna riksdagshistoriska verk, som bör avfattas på ett för en större allmänhet njutbart sätt, kommer att omfatta åtskilliga band.

II. *Speciella arbeten.* Till det riksdagshistoriska verket böra knytas vissa särskilda arbeten beträffande ärenden av större principiell eller praktisk räckvidd inom vårt svenska riksdagsskick. Sälunda framträder i första hand behov av en ingående undersökning beträffande *gemensamma voteringsinstitutionen*, där frånvaron av en samlad vetenskaplig framställning ideligen skapar svårigheter. I viss mån gäller detta jämväl *sammanjämningsförfarandet*, som borde bli föremål för en mera ingående undersökning än den i den statsvetenskapliga litteraturen hittills tillgängliga. Båda dessa arbeten komma jämväl att fylla rent praktiska uppgifter i och för riksdagsarbetet.

Avhandlingar om exempelvis *remisspraxis*, *propositionsvägran*, *interpella-tionsinstitutionens utveckling*, försöken att genom massinstämmanden skapa en form för *dagordning* o. s. v. böra ingå i denna serie av verket.

Speciella egendomligheter för svenskt riksdagsskick, såsom *dechargeförfarandet*, *opinionsnämnden* och *ombudsmannainstitutionen* böra erhålla en fyllig framställning. Särskilt vore en ingående undersökning av förstnämnda institut av stort praktiskt värde för den närmast kommande tiden, då detta av åtskilligt att döma kommer att bli föremål för överväganden av riksdagen. *Statsrevisionen* förtjänade att erhålla en historisk och statsvetenskaplig belysning. Riksdagens verk — *riksbanken* och *riksgäldskontoret* — borde även erhålla en, låt vara begränsad, plats i verkets speciella del.

Åtskilliga andra specialavhandlingar torde under arbetets lopp framträda som önskvärda eller nödvändiga.

III. *Arbetets utförande.* Det synes lämpligast, att riksgäldsfullmäktige tillsätta en *redaktionskommitté* av exempelvis tre personer, som får övervakandet av planläggningen om hand. Denna bemyndigas att tillsätta en *ledare för arbetet* samt att bestämma om medarbetare för olika uppgifter».

Utan att vilja taga ståndpunkt till den av motionären här ovan angivna plan anser sig även utskottet böra framhålla önskvärdheten av att i samband med firandet av den svenska riksdagens femhundraåriga tillvaro ett arbete utgives rörande riksdagens historia och de viktigaste statsrättsliga problemen angående densamma. Utgivandet av ett sådant arbete bör emellertid enligt utskottets mening föregås av en närmare utredning beträffande arbetets omfattning och planläggning; och synes det vara lämpligt, att riksdagen uppdrager åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för ändamålet tillkalla några på detta område sakkunniga personer. Det sålunda erforderliga förberedande arbetet bör enligt utskottets förmenande avslutas inom sådan tid, att förslag i ämnet kan föreläggas nästa års riksdag.

Kostnaderna för ifrågavarande utredning torde böra bestridas av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 101, må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, i överensstämmelse med vad här ovan angivits, låta verkställa utredning angående utgivande av ett historiskt och statsrättsligt arbete om den svenska riksdagen.

Stockholm den 28 maj 1925.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Vindahl*, *Johansson* i Friggeråker, *Berge*, *Ström*, *Abrahamsson* och *Östergren*; samt

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Winkler*, *Borggren*, *Bäcklund*, *Lóvén*, *Höglund*, *Johansson* i Edsbyn och *Uddenberg* i Varberg.
